

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 987

מסכת זבחים ט' - ט"ו ♦ טהרות ד', ב' - ד', י"ב

בס"ד, ז' אייר תשע"ה

השבוע בגליון

- ♦ ההבדל בין "האחד" ל"אחד"
- ♦ מצוות זריקת הדם ומצוות נטילת לוב, דומות?
- ♦ לא ניתן להחזיק חומר נוזלי
- ♦ בגדי הכהונה, צורך הכהן או צורך עבודת המקדש

- ♦ מה בין "ערל" המנוע מהקרבת הפסח, למי שלא חטא ומנוע מהקרבת חטאת
- ♦ הניצול ממחלה, יכול לשמוע ברכת "הגומל" מאסיר משוחרר?
- ♦ לכל סוג של נס ייחודיות משלו

♦ על קוצו של "הא"

דבר העורך

כשהחתם סופר זצ"ל שבע נחת מצעקות

סיפור מאלף על רבינו בעל חתם סופר זצ"ל, שמענו מהרה"ג ר' משה קובלסקי שליט"א, מראשי רבני בית מדרשנו.

שמעו של רבי משה סופר יצא בכל תפוצות ישראל, וכאשר התארח בעל חתם סופר באחת מקהילות ישראל, לא יאותו רב הקהילה והגבאים לעזוב את משכנו עד אשר התרצה לדרוש בפני העדה בשבת בבוקר לפני קריאת התורה.

הכל שחו על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם. לא היה צורך בפרסום כלשהוא. אחד מבני העיר, יהודי פשוט, החליט כי לא יוותר על הזכות שנפלה בחלקו לראות את גדול הדור פנים מול פנים, ולפיכך הוא עזב את כל עיסוקיו כדי לעקוב אחר כל פעולותיו של גדול הדור המתארח בקהילתו.

האיש ליווה את הגאון בסעודתו בליל שבת קודש, בלימודו לאחר מכן עד השעות הקטנות של הלילה, ונאמן למשימתו הוא התייצב לפני תפילת שחרית מול חלון בית משכנו של הגאון, כדי לחזות במו עיניו בהכנותיו של קדוש ישראל לתפילת שחרית של שבת קודש.

בדמיונו כבר רחוק היהודי תרחישים אחדים על ההתעניינות העצומה של הקהל אשר יתאסף סביבו במוצאי שבת, לאחר צאת הגאון את עירם, כדי לשמוע ממנו על כל מהלכיו של הגאון ודרכי הנהגתו בקודש לפרטיהם.

עודו עסוק בטוויית חלומותיו, נרתע לפתע היהודי לאחוריו. עיניו מיאנו האמן. אט אט נצמדו רגליו לקיר הבית וסומרו למקומן, דמו קפא בעורקיו, מצחו מאן להיפרד מסורגי הברזל החלודים והוא החל לצבט את בשרו שנעשה חידודין חידודין.

דף ז/א ואמר רבא חטאת ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה שאין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה מה בין "ערל" המנוע מהקרבת הפסח, למי שלא חטא ומנוע מהקרבת חטאת

למדנו בגמרתנו, כי "מחשבת שינוי בעלים" פוגמת את הקרבן. כלומר, כהן שעשה את עבודת הקרבן לשם מי שאינו בעליו, פגם את הקרבן. אלא, שאם הכהן עשה את עבודת הקרבן לשם מי שאין באפשרותו להקריב קרבן זה, כגון, שחשב להקריבו לשם נכרי, לא נפגם הקרבן בכך.

כידוע, אדם שעבר בשוגג על עבירה שהעובר עליה במזיד ענוש כרת, חייב להביא קרבן חטאת. בגמרתנו מבואר, כי אם הכהן עבד בקרבן החטאת של ראובן לשם שמעון, הוא פגם את הקרבן. ואף על פי ששמעון לא חטא בעוון זה ואינו מחוייב בקרבן חטאת, ולכאורה, הרי הוא כאותו נכרי, משום שאין באפשרותו להקריב קרבן זה, מכל מקום, מאחר שכפרת קרבן החטאת כוללת כפרה על עבירות נוספות, קלות יותר, דוגמת ביטול מצוות עשה, אזי, אף ששמעון אינו רשאי להקריב קרבן זה בעצמו, אין הוא נטול זיקה לחלוטין מכפרתו של הקרבן, שכן "אין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה". לפיכך, הכהן, אשר חשב להקריב את קרבן החטאת של ראובן לשם שמעון, פגם את הקרבן בכך.

הגאון רבי דוד רפפורט זצ"ל הי"ד, מפליא להקשות על גמרתנו, תוך שהוא מציג גמרא מפורשת, הסותרת, לכאורה את סוגייתנו, ובה מוכח, כי אם שמעון עצמו אינו חייב בקרבן חטאת, אין כל זיקה בינו לבין קרבן זה, למרות שהוא ראוי להתכפר בו. שהנה, לגבי קרבן פסח נאמר בגמרא (פסחים סא/א), כי כהן שהקריב קרבן פסח של ראובן לשם זבולון הערל, לא פגם את הקרבן בשל כך, שהרי זבולון הערל אינו רשאי להקריב קרבן עקב היותו ערל [ואף ל"ח שחולק בדין זה, הוא רק משום שבידו של הערל למוך].

לכאורה, זבולון חייב בהבאת קרבן פסח, אלא שערלותו מונעת ממנו להקריב את הקרבן. כלום שייכותו לקרבן פסח פחותה מזו של שמעון, שלא חטא, לקרבן החטאת? הרי לנו, כי רק אפשרות מעשית להבאת הקרבן, יכולה ליצור זיקה בינו לבין הקרבן, וממילא, יש להבין, מדוע אדם שאינו חייב בקרבן חטאת, נחשב כמי שיש לו שייכות לכפרת הקרבן.

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל ("קהילות יעקב" סימן ז) מבאר, כי לעולם אין צורך באפשרות מעשית להבאת הקרבן, כדי שהאדם ייחשב כשייך לקרבן, אלא די בכך שניתן לשייכו לכפרת הקרבן. אולם, קיים הבדל מהותי בין אדם שלא חטא לאדם שלא נימול. הסיבה שבעטייה הערל מנוע מהקרבת קרבן פסח נעוצה בגופו, ועקב כך אין לו כל שייכות לקרבן הפסח. לעומת זאת, שמעון שלא חטא, אינו יכול להביא קרבן חטאת, משום שהוא לא התחייב בו, אך אין בו כל "פסול" שחוצץ בינו לבין הקרבן. ומאחר שעל שמעון לכפר על עוונותיו הקלים, שייך הוא לכפרת קרבן החטאת.

צעילוי נשמת

מרת **פרחיה גור** ע"ה
ב"ר דוד זיכר ז"ל
נלב"ע י"ב באייר תשס"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **בנימין (בענו) צאודרר** ז"ל
ב"ר יונה הי"ד נלב"ע י"ב באייר תשס"ב
ומרת **מינה צאודרר** ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשס"ב
תנצב"ה
הונצחו ע"י משפ' גוטמן שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

מרת **בילא** ע"ה
ב"ר רפאל ז"ל
נלב"ע ז' אייר תשע"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

הר"ד **חיים זאב מובשובסקי** ז"ל ב"ר רפאל משה ז"ל
נלב"ע ט' באייר תשמ"ה **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

דף ז/א תודה ששחטה לשם תודת חבירו

הניצול ממחלה, יכול לשמוע ברכת "הגומל" מאסיר משוחרר?

בסוגייתנו אנו למדים על קרבן תודה, אשר הובא לבית המקדש כתודה לקב"ה. לאחר שחרב בית המקדש, תקנו חז"ל לברך "הגומל" חלף קרבן התודה (רא"ש ברכות פ"ט סימן ג', ועיין שו"ת "חתם סופר" או"ח סימן נ"א). במאמר הבא, נדון בהלכה מעניינת הקשורה לברכת "הגומל", ואשר פרטי דיניה נכרכים בספרי הפוסקים בצוותא עם דיני קרבן תודה המפורטים בסוגייתנו, כלהלן.

אדם שניצל מנס, יכול לברך "הגומל" ולהוציא את חבירו ידי חובה: ה"טור" (או"ח סימן ר"ט) פוסק, כי אדם שניצל מצרה והתחייב בברכת הגומל, ששמע את חבירו מברך ברכה זו לאחר שניצל גם הוא מסכנה, אזי, אם כיון לצאת ידי חובתו בברכת חבירו יצא גם אם לא ענה אמן, שהרי המברך, החייב גם הוא בברכה זו, התכוון להוציא.

בקשר לכך יש לדון, אם הלכה זו תקפה גם לגבי שני אנשים שכל אחד מהם חייב בברכת הגומל מסיבה שונה, וכגון, המחלים ממחלה קשה, יכול להוציא ידי חובה את רעהו שנחלץ מבית האסורים? בשאלה מעניינת זו התחבט בעל "אורים גדולים" [חכם ספרדי, חי לפני כשלוש מאות שנה, בן דורו של רבי אפרים נבון בעל ה"מחנה אפרים"], בפירושו על התורה (פ' צו, וצוין גם בגליון רע"א), והוכיח מסוגייתנו, כי אין אחד מהם יכול להוציא ידי חובה את זולתו, כלהלן.

יש להקריב קרבן תודה לשם הנס שממנו ניצל בעליו: בגמרתנו נחלקו רבה ורב חסדא אם "תודה ששחטה לשם תודת חבירו" כשרה היא או פסולה. כגון, ראובן שהחלים ממחלה קשה, הביא קרבן תודה לבית המקדש. בסמוך אליו עמד שמעון, שהביא גם הוא קרבן תודה על החלצותו מבית האסורים. הכהן שהקריב את תודת ראובן שהבריא, טעה וחשב שראובן מביא קרבן בשל החלצותו מבית האסורים, כשמעון, והקריב לשם כך את הקרבן. במקרה זה נחלקו רבה ורב חסדא אם הקרבן נפסל (עיין "ברכת הזבח" ו"חק נתן" שמפרשים את הגמרא באופן זה, אך, אין פירוש זה מוסכם. עיין "קרבן אורה" ועוד אחרונים).

לכל סוג של נס ייחודיות משלו: נמצאנו למדים, כי לכל סוג של נס יש ייחודיות משלו, וקרבנו של הניצול מנס פלוני, הוא קרבן לשם אותו נס בלבד, ולא קרבן תודה כללי, עד שלדעת רב חסדא, אם לא עשה כן, לא עלה לו הקרבן לשם "תודה". מעתה, ראובן המברך ברכת הגומל על החלמתו ממחלה, אינו יכול להוציא ידי חובה את שמעון שנחלץ מבית האסורים. שכן, לו היה שמעון, האסיר שנחלץ מבית האסורים, מברך ברכת הגומל בעצמו אך מתוך כוונה על החלמתו ממחלה, בעוד שמימיו לא התעטש, ודאי שלא היה יוצא ידי חובתו בברכה זו. ברור, איפוא, כי שמעון, האסיר לשעבר, גם אינו יכול לצאת ידי חובה בשמיעת ברכת "הגומל" מפי ראובן המברך ברכת "הגומל" על נס החלמתו ממחלה [עיין שם שאף למד כן מק"ו. ויעוין בס' "בשבילי ברכת הגומל" שהעיר ע"ד, וכנראה שה"אורים גדולים" פ"י שלא נחלקו רבה ור"ח אלא לעניין פסול הקרבן, אבל לכ"ע כל הודאה היא נפרדת]. אמנם, אם ראובן ושמעון נחלצו מאותה סכנה, רשאי כל אחד מהם להוציא את חבירו ידי חובה. ראוי לציין את דברי ה"משנה ברורה" (סימן ר"ג ס"ק י"ב), לגבי ברכות הנהנין, "שכעת המנהג פשוט" שכל אחד מברך לעצמו, "ואפשר, משום שאין הכל בקיאים להתכוון לצאת ולהוציא, מלבד שיש לחשוש להיסח הדעת (עיין שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סימן א' אות ב', ו"פסקי תשובות" סימן ר"ג הערה 8).

כשה"חתם סופר" זצ"ל בירך "הגומל" בלשון רבים: עד כה עסקנו בשני בני אדם שכל אחד מהם חווה את נס הצלתו בנפרד. אולם, כאשר מספר אנשים חוו נס מסוים יחדיו, ברור מאליו, כי אחד מהם רשאי להוציא את רעיו ידי חובה, כפי שגם העיד ה"חתם סופר" זצ"ל ("ספר הזכרון" עמ' כ"ה), לאחר נס שאירע לבני קהילתו: "עליתי לתורה, וברכתי ברכת הגומל בלשון רבים [שגמלנו כל טוב], ואנשי ק"ק פרשבורג שהיו עמי ענו אחרי בלשון רבים: מי שגמלנו כל טוב הוא יגמלנו כל טוב סלה". כמובן, שהנוכחים האחרים באותו מעמד, שלא היו שותפים לנס זה, חייבים לענות "מי שגמלכם כל טוב, וכו' ("פסקי תשובות" סימן ר"ט הערה 89).

דף ז/ב את הכבש אחד תעשה בבקר

על קוצו של "הא"

בכל יום ויום מימות השנה הקריבו בבית המקדש שני כבשים לקרבן עולה, אחד בבוקר ואחד לקראת בין הערביים. קרבנות אלו קרויים "עולת תמיד", על שם שהקריבום בתמידות. במשא ומתן שבגמרתנו מבואר, כי את זמן הקרבת הכבש השני - בין הערביים, ניתן ללמוד מן הפסוק המתייחס לתמיד של שחר (במדבר כח/ז): "את הכבש אחד תעשה בבקר", משמע, שאת זולתו יש להקריב לקראת ערב בלבד.

מהי הגירסה הנכונה בגמרא: טעות יש כאן בגירסת הגמרא, קובע בעל ה"שיטה מקובצת". הפסוק שאותו ביקשה הגמרא לצטט הוא "את הכבש האחד", הנאמר בפרשת תצווה (שמות כט/לט), ולא את הפסוק "את הכבש אחד" המופיע בפרשת פנחס, כלעיל. ואילו הרש"ש דווקא מחזק את גירסת הגמרא שלפנינו, אשר לדבריו, ביקשה להביא את הפסוק מפרשת פנחס העוסק בקרבן התמיד, ולא את הפסוק מפרשת תצווה העוסק בצווי זמני לתמיד שהוקרב בשבעת ימי המילואים במדבר סיני. לכאורה, התיינות זו, אינה מובנת, וכי מה הבדל יש בין "אחד" ל"האחד", הלא שניהם אחד הם, לא כן?

ההבדל בין "האחד" ל"אחד": הגר"ז מבריסק זצ"ל (פרשת תצווה) חושף בגאונותו את ההבדל בין "אחד" ל"האחד". במשנה (מנחות מט/א) נאמר, כי תמיד של בין הערביים קרב, גם אם לא הוקרב

מולו, בתוך החדר, עמד גדול הדור ובירך בהתרגשות "בורא פרי הגפן" על גביע יין מלא על גדותיו, ולאחר מכן נטל הגאון את ידיו, בצע חלה מפוארת שהוכנה לכבודו, בירך המוציא וסעד את ליבו בכשר ודיגם ובכל בטעמים. לפני התפילה: **כאשר שבה אליו רוחו, החלה רוח קנאות לבעבע בקרבו, ובמר לבו זעק בשפתיים חוורות "רבי! קידוש? כשר ודיגים לפני תפילת שחרית???** היתכן?!"

גאון ישראל נשא את עיניו הרחמאיות אל חלון הבית, ועוד הוא מנסה לברר בשל מה הרעש הגדול, נקבצו מספר עובדי אורח לעבר חדרם אשר סיפר בתדהמה את אשר ראו עיניו. הגאון הכביר, אשר מכל צקות הארץ שולחים שאלות הלכתיות חמורות להכרעתו, סועד את ליבו לפני התפילה. הנשמע כדבר הזה!

לא חלף זמן רב, ופרנסי הקהילה שותפו גם הם במידע הרגיש, אשר בדרך לא דרך זלג במהרה לבית הכנסת שכבר היה מלא על גדותיו, ותהום העיר. **דקות** ארוכות, בלתי נעימות בעליל, חלפו על קדוש ישראל עד אשר הובהר לבני הקהילה באופן חד משמעי, כי הגאון **כבר התפלל תפילת שחרית במינין וותיקין!** אולם, לא איש מורם מעם כבעל חתם סופר יתן לפרשיה שכזו לחלוף מבלי שיוסקו ממנה הלכותים הראויים.

בשור המקומה פנה גדול הדור לבנו כשחיוך על פניו ואמר: המאורע שאירע עמי זה עתה, נסך בי כוחות מחודשים ואושר רב באשר לעמידתו של עם ישראל על משמר התורה והמצוות בהיותו בחשכת הגלות. לא פעם חלפו בי מחשבות נוגות על אודות עתידו של עם ישראל. בימינו, עדיין לוחמים אנו נגד מהרסי הדת. קמים אנו בעוז אל מול המנסים לקעקע את חומת היהדות. אך מה יהא יסודות מאוחרים יותר? מי ערב לנו שמתוך החשכה יזדקרו מגדלי אור אשר ינחו את עמנו וישמרו עליו כעל בבת עיניהם? אולם, עתה, רגוע אני: **עם ישראל שומר על עצמו!!!** הנה, הבט. יהודי זה, העוסק כל ימיו במלאכה, איש פשוט מדלת העם, אינו מהסס לזעוק מרה כאשר נדמה לו כי נעשו דברים אשר אינם ראויים. עם ישראל שומר על עצמו, סיים הגאון ופנה לדרוש בבית הכנסת. **כאשר** שוחחנו עם איש חינוך מפורסם על מעשה זה, נענה ואמר, כי על נקודה חשובה זו ניתן לעמוד גם על ידי התבוננות קלה במנהגי החגים. יהודים רבים שומרים על מנהגים אשר לא נמזי מקורם ידוע להם. ישנם אשר בחג הפסח אינם אוכלים עגבניות, יש המקפידים לא לאכול דגים בכל ימי החג ועוד כהנה וכהנה. לו רק היו מבקשים, לבטח ניתן היה למצוא סיבות רבות, נכונות ונבונות, כדי להסביר שתקנן של הנהגות אלו פג זה מכבר. בוודאי אפשר לבאר במתק שפתיים, מדוע דווקא שם, בהונגריה, בתימן, בפולין או במרוקו נדרשו הנהגות מחמירות אלו, אשר נבעו מערוב סחורות או מסיבה אחרת כלשהי.

אולם עם ישראל עומד על שמירתו. זהו סוד כוחו "אל תיטוש תורת אמן". אני בעצמי, מספר איש שיחוני, איני אוכל עגבניות בפסח, משום שכך החדירה בי אימי שתחי'. שכני אינו אוכל בפסח עוקוס משום שכך הוא זוכר מבית אביו. עם ישראל שומר על עצמו. **והיא שעמדה לאבותינו, ובעזרת ה', גם לנו.**

המעניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף י/ב ומה עולה שהיא כליל

רק המחשבה כליל

כידוע, קרבן העולה מוקטר כליל על המזבח. יש המסבירים זאת, לפי שהוא בא על הרהורי הלב, והמחשבה **כולה** צריכה להיות בלתי לה' לבדו. שאר הקרבנות באים על המעשים - אלו, אי אפשר שיהיו כולם ובכל עת לה' בלבד. לפיכך,

אין מקריבים מהם על המזבח אלא את החלב והדם, שהם המניעים העיקריים לפעולות האדם, ואת הכליות היועצות, לרמוז, שאף על פי כן "בכל דרכיך דעהו" ("הצבי ישראל").

דף י/ב ומה עולה שהיא כליל דמה למטה

חשיבות עולת העוף

וחטאת הבהמה

יש קרבנות שדמם נזרק על המזבח למעלה מחוט הסיקרא, ויש שדמם נזרק מתחת לו. דם עולת העוף נזרק מעל חוט הסיקרא, ודם חטאת העוף נזרק מתחתיו. לעומת זאת, דם עולת הבהמה נזרק למטה מתחת לחוט הסיקרא ודם הבהמה נזרק מעליו.

אמר ה"חזוה מלובלין" זיע"א: כידוע, קרבנות העוף באים על ידי העניים, שאין ידם משגת לקנות מן הבקר ומן הצאן, ואילו העשירים מביאים קרבנות מן הבהמה. ומאחר שאין חידוש בכך שעשיר הביא קרבן עולה מן הבהמה, שהרי לא חסר הוא ממון - יזרק דמו של הקרבן למטה. אולם, אם העשיר השפיל את עצמו לפני קונו, הודה בחטאתו והביא קרבן, חשוב קרבנו עד מאוד ודמו נזרק למעלה. לא כן אדם עני. שפל רוח הוא ונדכה, ואם הביא חטאת אין חידוש בכך שהשפיל את עצמו, ודם זה נזרק למטה. אולם כשעני מביא קרבן עולה, שהוא קרבן נדבה, שנרכש על ידו מכספו הדל, קרבן חשוב הוא זה, ויקרב, איפוא, למעלה...

דף יג/א הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן

אפילו חטאת הנשיא פסולה

שלא לשמה

מעניין הדבר, כותב רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל מדווינסק, בעל ה"משך חכמה" (ויקרא ד/כב), שפסילת קרבן החטאת שנעשה שלא לשמה נלמדת מפסוקי התורה המתירחים לשעיר הנשיא שבא על חטאתו. זאת, על פי דברי רבי יוחנן בשם

התמיד של שחר. לא כן בחנוכת המזבח בשבעת ימי המילואים, שם הותנתה הקרבת התמיד של בין הערביים בהקרבת התמיד של שחר [משום שאין מחנכים את המזבח, אלא בתמיד של שחר]. מעתה, בפרשת תצוה העוסקת בתמיד של חנוכת המזבח, כתבה התורה "הכבש האחד", הוא הראשון, "האחד", כי בהעדרו לא יוקרב זולתו. אולם, בפרשת פנחס, העוסקת בקרבן התמיד לדורות, נאמר "הכבש אחד" בלבד. אין הוא ראשון, משום שהשני אינו תלוי בו, ולפיכך, הוא אינו חלק מסדרה [ביאור זה מצדיק את שיטת הרש"ש, ועדיין צריכה ביאור גירסת ה"שיטה מקובצת"].

דף יד/א הואיל וכתוב ולקח

מצוות זריקת הדם ומצוות נטילת לולב, דומות?

מה למצוות לולב ולמסכת זבחים? מתברר, כי נידון הלכתי מרתק, מגשר בין שני נושאים שונים לחלוטין - נטילת לולב וזריקת דם קרבן חטאת על המזבח. אמרה תורה (ויקרא כג/מ) **"ולקחתם** לכם... פרי עץ הדר" וכו', ומכאן, שיש צורך **לקחת, ליטול, את** ארבעת המינים כדי לקיים בהם את מצוות **נטילת** ארבעת המינים. **יש לטול לולב, או להחזיק לולב?** הבה נחקורה: "ולקחתם" פירושו נטילת הלולב והבאתו אל תוך היד, או שמא, פעולה מקדימה זו אינה חלק מן המצוה, אלא החזקת הלולב בתוך הידים היא היא עיקר המצוה? נטיב להבין את צדדי הספק על ידי בחינת המקרה הבא: יהודי נרגש, עמד בסוכות והחזיק בידיו את ארבעת המינים מחצות הלילה עד שהאיר הבוקר. האם משעלה השחר הוא קיים את מצוות נטילת ארבעת המינים בכך שהללו לפותים בין כפות ידיו, או שמא, לא קיים זה **ולקחתם**, מאחר שהוא לא **לקח**, הוא לא נטל, אלא **החזיק** בלבד [דוגמה נוספת: יהודי משותק בזרועותיו, אך לא בכפות ידיו שהניחו ארבעת המינים בכפות ידיו והוא מחזיקם]. שאלה זו נידונה לראשונה על ידי בעל ה"ערוך לנר" (ביכורי יעקב" סימן תרנ"ב ס"ק י), ומיני אז, הפכו בה גדולי הדורות וגילו בה פנים רבות, אחת מהן קשורה במישורן לסוגייתנו, כלהלן.

אחת מארבע העבודות בקרבן היא ה"זריקה", היינו: זריקת דם הקרבן על גבי המזבח. זריקת דם קרבן החטאת, נעשית על ידי הכהן המזה באצבעו מן הדם שבכלי. בסוגייתנו מבואר, כי מאחר שנאמר בתורה (ויקרא ד/ל) **"ולקח** הכהן מדמה באצבעו...", עליו ליטול בעצמו מדם הקרבן המכונס בכלי, ואם הגיעה טיפת דם לאצבעו של הכהן בדרך לא דרך, אין הוא רשאי להזותה. הרי לנו, כי ציווי התורה "ולקח" אינו בא לידי מיצוי בהחזקת החפץ בידים, אלא גם הבאתו אל הידים מהווה חלק מן הפעולה. מעתה, לכאורה, גם במצוות נטילת לולב יש **לקחת** את ארבעת המינים ולא רק להחזיקם (שו"ת "דברי מרדכי" ושו"ת "בנין שלמה" סימן מ"ח).

לא ניתן להחזיק חומר נוזלי: אולם, ראייה יפה זו מסוגייתנו, נדחתה על ידי שניים מרבותינו, כל אחד מנימוקו הוא. רבינו הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל (שו"ת "משיב דבר" ח"א סימן מ'), דחה ראייה זו על ידי הצבת חילוק מזהיר בין נטילת לולב לזריקת דם. אמנם, כאשר התורה מצווה "ולקחתם", "ולקח", הרי שעל האדם לבצע פעולה מסויימת שתחשב כלקיחת החפץ. והנה, המחזיק בידו לולב, לופת את אצבעותיו סביבו ומאמץ את שריריו בכל רגע נתון, שאם לא כן, יפול הלולב ארצה. לפיכך, החזקת הלולב בידים מהווה פעולה בחפץ. לעומת זאת, אדם אינו יכול להחזיק בידיו נוזל. לו רק ינסה לעשות כן, יחמוק הנוזל מבין אצבעותיו. כלומר, המצאות הנוזל על ידו של האדם אינה כרוכה בפעולה בחפץ. לפיכך, מוטל על הכהן ליטול את הדם מן הכלי, שאם לא כן, במה קיים את ציווי התורה "ולקח"...

גם ה"חזון איש" זצ"ל (או"ח סימן קמ"ט אות ב'), דחה ראייה זו מסיבה פשוטה. לגבי ארבעת המינים התורה מצווה "ולקחתם לכם", אך לא נאמר מהיכן. אולם, בציווי התורה "ולקח" את הדם, נאמר לקחתו מתוך כלי השרת. מעתה, ברור, כי ציווי התורה "ולקחתם" לולב אינו מתייחס לנטילת ארבעת המינים ממקום פלוני, כי אם לנטילתם למקום פלוני, היינו, לכפות הידים. לעומת זאת, ציווי התורה "ולקח" את הדם, מתייחס גם ללקיחתו ממקום מסויים, מכלי השרת, ולפיכך, מבואר בסוגייתנו, כי אם הדם הגיע אל ידו של הכהן שלא על ידי לקיחה, אין לקיים את מצוות הזריקה בדם זה [חשוב לציין, כי הסטייפלה, ב"קהילות יעקב" ברכות, סימן ו', מעיר לנכון, כי בשאלה הנ"ל תלוי הנידון הידוע אם המחזיק את ארבעת המינים במשך זמן ארוך מקיים מצווה ממושכת, או שקיים המצוה אינו אלא ברגע הראשון לנטילתם. אם המצוה היא ההבאה לתוך ידיו, ודאי שאין בהמשך האחיזה משום מצוה כלל].

דף יז/ב בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם

בגדי הכהונה, צורך הכהן או צורך עבודת המקדש

מבואר בגמרתנו, כי הכהן חייב להיות לבוש בבגדי כהונה בעת עבודתו ואם אינו לובשם עבודתו פסולה. כאשר נתבונן בהלכות בגדי הכהונה נמצא, כי ניתן להגדיר את חובת לבישת בגדי הכהונה בשני אופנים שונים זה מזה. **א. הכהן** זקוק לבגדי הכהונה בעת עבודתו. **ב. עבודת המקדש** זקוקה לבגדי הכהונה. כלומר, יתכן שהכהן זקוק לבגדי הכהונה, משום שהם מכשירים אותו לעבודת המקדש, ויתכן שהוא עצמו אינו חסר מאומה, הוא כהן כשר לעבודה, אלא, שבהתאם לכללי העבודות במקדש יש לעשותן בבגדי כהונה בלבד. הבגדים, איפוא, אינם צורך הכהן, אלא צורך העבודה. שני אופנים אלו אינם סותרים זה את זה, ושניהם יכולים לדור זה לצד זה.

מסוגייתנו בה נאמר כי **"בזמן שבגדיהם עליהם - כהונתם עליהם"** מוכח, כי הבגדים נדרשים להכשרת הכהן לעבודה במקדש [אפשרות א']. עדיין יש לברר, אם בגדי הכהונה הם גם חלק מהלכות

לומדים משניות זוכים לאריכות ימים

(תקנת השבן לר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א)

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר ירמיהו בשנה

צילצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון **חינם** *3764

פרוש ברור | נודל קומפקטי | עיצוב מפורא ואותיות | מראים לכל | מנוי חודשי | נוח להבנה | במיוחד | מאורות עניים | זמן ועת | עזר הבית

עבודת המקדש. בשאלה זו מסתפק הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל, בספרו "אתון דאורייתא" (כלל י"ט), המבהיר את הספק על ידי המקרה הבא: כידוע, כהן הדיוט לובש ארבעה בגדים [מכנסים, כתנת, אבנט ומגבעת], ואילו הכהן הגדול לובש שמונה בגדים [מכנסים, כתנת, אבנט, מעיל, אפוד, חושן, מצנפת וציץ].

כהן הדיוט שעבד ביום הכיפורים: מה דינו של כהן הדיוט הלבוש בארבעת בגדיו, אשר ביצע ביום הכיפורים את העבודות המוטלות על הכהן הגדול? ובכן, אם לבישת בגדי הכהונה נדרשת מחמת הלכות עבודת המקדש, הרי שבציווי התורה שהכהן הגדול בלבד יבצע את עבודות יום הכיפורים, נכללה גם ההוראה כי יש צורך בשמונה בגדים לביצוע עבודות אלו, ולפיכך, דינו של כהן הדיוט זה למיתה, כמבואר בסוגייתנו דינו של כהן "מחוסר בגדים". אולם, אם לבישת הבגדים היא מדיני הכהנים בלבד, כהן זה לבש את כל בגדיו ולא עבר אלא על מצוות עשה מן התורה, שעבודות יום הכיפורים יתבצעו על ידי הכהן הגדול בלבד.

ספק זה פושט הגר"י ענגיל זצ"ל מן האמור במדרש רבה (ויקרא פרשה כ'), על נדב ואביהו שנתחייבו מיתה, מאחר שלא לבשו "מעיל", שהוא אחד מבגדיו של הכהן הגדול, בעת שנכנסו להקטיר קטורת בקודש הקדשים. ומפרש הרא"ש (שו"ת כלל י"ג סימן כ"א), כי אף על פי שהם לא היו כהנים גדולים, מאחר שהם עסקו בעבודת הכהן הגדול, הקטרת קטורת, היה עליהם ללבוש מעיל בעת עבודתם! הרי לנו, שלבישת בגדי הכהונה נדרשת גם עקב הלכות עבודות המקדש, ומאחר שעבודות הקטורת ניתנה לכהן הגדול, הרי שעבודתה דורשת שמונה בגדים.

סיוע לכך הוא גם מביא מן הגמרא לקמן (פח/ב), בה מבואר, כי בגדי הכהונה מכפרים, תוך פירוש אילו עוונות מתכפרים על ידי כל בגד. לו בגדי הכהונה נדרשים לכהן כדי להכשירו לשמש במקדש בלבד, אין כל סיבה שהם יכפרו על עוונות. אולם, אם הכהן נדרש ללבושם גם משום שהלכות עבודת המקדש קובעות שיש לעשותן בבגדי כהונה בלבד, ברור, שגם הבגדים מכפרים, שהרי עבודות המקדש, הקרבת קרבנות וכדומה, מכפרות על עוונות ישראל [גם בספרו "בית האוצר" ח"ב כלל י' נזקק מהר"י ענגיל זצ"ל לשאלה זו, והוא מצטט את דברי בעל "אור החיים" הקדוש, שמות כח/ב, מהם עולה, כי לדעתו הבגדים אינם מצורך העבודה] [עיין בגר"ז שביאר ע"ד זו את דעת הרמב"ם, בספר המצוות מצווה ל"ג, שמנה את לבישת בגדי הכהונה כמצוות עשה בפני עצמה].

רבי שמעון בן יוחאי (סוטה לב/ב), שקרבן עולה וקרבת עולות נשחטים במקום אחד, כדי שלא לבייש עוברי עבירה, שכן, הרואים יחשבו כי הלה מקריב עולה, הבאה בנדבה.

ככתוב בתורה (שם), הנשיא החוטא חייב להביא שעיר עזים וזכר תמים לכפרתו. קרבן זה דומה, לקרבן העולה הבא מן הצאן. כאשר הנשיא, שכבודו הוא כבוד העם כולו, מביא קרבן על חטאתו, אין הציבור יודעים, איפוא, אם קרבן חטאת הוא זה או קרבן עולה, ובה התורה מסייעת לנשיא לחפות על קלונו. ומאחר שהתורה חסה על כבודו של הנשיא באופן מיוחד, היה מקום להכשיר את קרבן חטאתו גם אם נעשה שלא לשמה, כדון קרבן עולה שלא לשמה, והכל כדי שלא יתודע לציבור כי חטאת הוא מביא. לפיכך, דוקא כאן נכתב, שחטאת שלא לשמה פסולה...

צעילוי נשמת

הר"ר ישראל בן דוד ז"ל

בן הר"ר דוד צבי הכהן
נלב"ע י"ב באייר תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י כלתו גב' שולמית לוקר תחי'

מוקדש לעילוי נשמת

הר"ר משה אלתר ארדן ז"ל
ב"ר מיכאל ז"ל נלב"ע י"א באייר תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

מוקדש לעילוי נשמת

מרת ינטל רוזנצווייג-קוטנר ע"ה
ב"ר שמעון ומלכה ז"ל נלב"ע י"ב באייר תש"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר דוד אורי וקסלר ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב באייר תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

